

MUSICA NOVA BOHEMICA

Viktor Kalabis

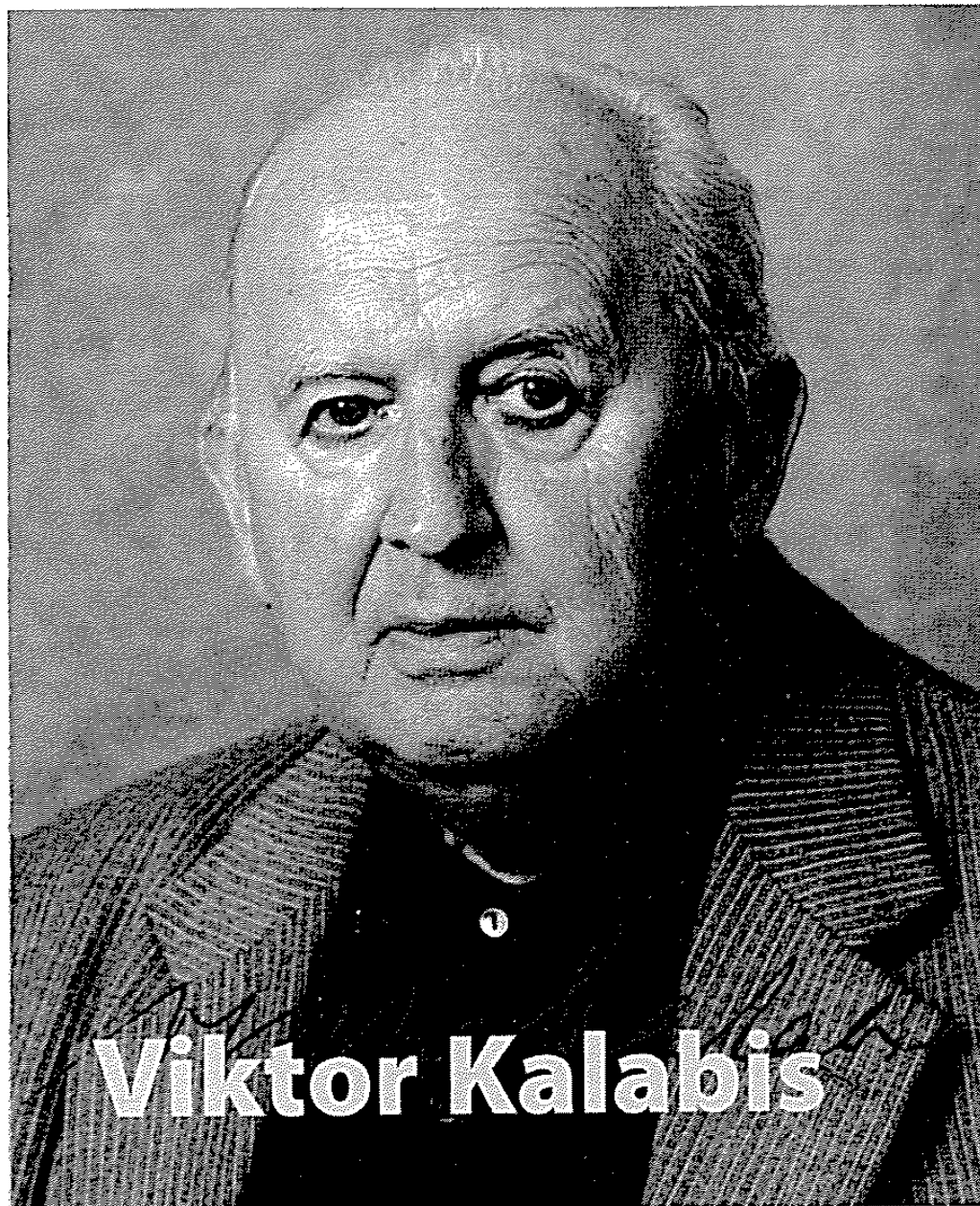
String Quartets

(first world complete recording)

Kocian Quartet (I-III)

Zemlinsky Quartet (IV-VII)

PRAHA
Digitals

Viktor Kalabis

VIKTOR KALABIS (1923-2006)

CD 1

Smyčcový kvartet č.1, op.6

STRING QUARTET no.1, Op.6 (1949)

STREICHQUARTETT Nr.1 Op.6

QUATUOR à CORDES n°1 op.6

25:20

1.	I.	<i>Allegro moderato</i>	06:45
2.	II.	<i>Alla polka</i>	05:01
3.	III.	<i>Elegia - Largo</i>	08:04
4.	IV.	<i>Allegro vivace</i>	05:22

Smyčcový kvartet č. 2, op.19

STRING QUARTET no.2, Op.19 (1962)

STREICHQUARTETT Nr.2 Op.19

QUATUOR à CORDES n°2 op.19

15:32

5.	I.	<i>Prolog. Adagio molto quieto</i>	03:37
6.	II.	<i>Allegro molto. Andante molto quieto. Tempo I. Andante molto quieto. Tempo I</i>	07:15
7.	III.	<i>Epilog – Adagio</i>	04:34

© Publisher Editio Bärenreiter Praha

Smyčcový kvartet č. 3, op.48

STRING QUARTET no.3, Op.48 (1977)

STREICHQUARTETT Nr.3 Op.48

QUATUOR à CORDES n°3 op.48

17:55

8.	I.	<i>Allegro ma non troppo</i>	02:55
9.	II.	<i>Adagio</i>	06:34
10.	III.	<i>Allegro vivo. Adagio. Allegro</i>	08:04

© Publisher Schott Music

TOTAL PLAYING TIME: 58:58

Kocianovo kvarteto / KOCIAN QUARTET

Pavel HŮLA, Miloš ČERNÝ, violins/*Violinen*/violons,

Zbyněk PAĎOUREK, viola/*Bratschel*/alto, Václav BERNÁŠEK, cello/*Violoncello*/violoncelle

CD2

Smyčcový kvartet č.4 "Ad honorem J.S.B.", Jednověť

STRING QUARTET no.4, Op.62 (1983-4) "Tribute to J.S.Bach", in one movement

STREICHQUARTETT Nr.4 Op.62, in einer Satz

QUATUOR à CORDES n°4 op.62, en un seul mouvement

11:56

1.

11:56

Smyčcový kvartet č. 5, památce Marca Chagalla

STRING QUARTET no.5, Op.63 (1984), "In memory of Marc Chagall"

STREICHQUARTETT Nr.5 Op.63, „In Erinnerung an Marc Chagall“

QUATUOR à CORDES n°5 op.63, 'en mémoire de Marc Chagall'

19:59

2. I. *Molto vivo*

04:11

3. II. *Adagio. Con serietà*

06:50

4. III. *Allegro molto – Gaiamente- Andante*

Molto quieto – Moderato – Allegro molto

08:52

© Op.62 and Op.63: Publisher Schott Music

Smyčcový kvartet č. 6, památce Bohuslava Martinů

STRING QUARTET no.6, Op.68 (1987-8), "in memory of Bohuslav Martinů"

STREICHQUARTETT Nr.6 Op.68, „In Erinnerung an Bohuslav Martinů“

QUATUOR à CORDES n°6 op.68, "à la mémoire de Bohuslav Martinů"

16:37

5. I. *Allegro*

06:38

6. II. *Andante*

04:13

7. III. *Allegro vivo*

05:41

© Publisher Editio Bärenreiter Praha

Smyčcový kvartet č. 7, Jednověť

STRING QUARTET no.7, Op.76 (1993), in one movement

STREICHQUARTETT Nr.7 Op.76, in einem Satz

QUATUOR à CORDES n°7 op.76, en un seul mouvement

14:24

8.

14:24

TOTAL PLAYING TIME: 63:16

Zemlinského kvarteto / ZEMLINSKY QUARTET

František SOUČEK, Petr STRÍŽEK, violins/*Violinen*/violons,

Petr HOLMAN, viola/*Bratschel*/alto, Vladimír FORTIN, cello/*Violoncello*/violoncelle

A WELL-TEMPERED COMPOSER WITH A DRAMATIC MUSICAL VOICE

Viktor Kalabis was born on 27th February 1923 in Červený Kostelec, a small town in Eastern Bohemia. He was already 22 by the time the war had ended, so he decided to enroll at Charles University to read Musicology, Aesthetics, Philosophy and Psychology, while studying composition under Emil Hlobil at the Prague Conservatoire. He lived in cramped rented accommodation and worked chiefly at school, but did most of his writing in his home in Jindřichův Hradec. 1948 saw the advent of the communist regime. The new Head of the Music Department at Charles University rejected Kalabis's doctorate on Stravinsky and Bartók (then banned as '*decadent bourgeois formalists*'). However, Kalabis passed all his examinations and left, hoping to return one day. He had to wait 40 years to be awarded his PhD, along with many other prominent personalities, at the 1990 rehabilitation ceremony. Kalabis had hoped to study with Bohuslav Martinů at the Conservatoire, but it became clear that Martinů would never return from exile. So Kalabis did leave the Prague Conservatoire after three years to study with his former tutor, Professor Jaroslav Řídký at the Academy of Performing Arts. During the summer of 1948 Kalabis composed his first mature orchestral piece, the *Concerto for Chamber Orchestra Op.3, Homage a Stravinsky*.

One of his next compositions was his **String Quartet no.1**, Op.6 (1949). Kalabis said that quartets were as important to him as symphonies, but on a more intimate level like '*... a diary, a confession*'. He saw this

first string quartet as one of his 'ill-fated children'. It was commissioned by the Smetana Quartet who never played it, possibly worried by Kalabis's growing reputation as a 'formalist' or simply because they rarely performed contemporary music. It was premiered six years later by the Czapáry Quartet, but has never become part of Czech string quartet repertoire. One reason for this may be that it has never been published and exists only in manuscript form. This first quartet reflects Kalabis's love of polyphony and his skill at composing a logically structured yet highly emotional melody. The finale picks up on elements from the opening movement, which gives the piece a pleasing structural unity. This is the very first recording of this work.

In contrast, Kalabis's **String Quartet no.2**, Op.19, published now by Editio Bärenreiter Prag, is played all over the world. It is both compelling and concise, lasting a mere 16 minutes. It comprises a prologue, drama and epilogue, a form frequently used by Kalabis later on. It was written in 1962/3 in the shadow of the approaching death of his father, to whom he subsequently dedicated the piece. The painful circumstances may have inspired the novel form of this work (i.e. two slow movements frame a faster one). Commissioned and premiered by the Vlach Quartet, the piece was published in 1965 and has been performed by many other Czech and international quartets in Germany, Austria, Holland, France, England, Belgium, Switzerland, Cuba, Israel and Russia.

As with Kalabis's first two string quartets, another 14 years elapsed before he produced his **String Quartet no.3**, Op.48. He worked for the Czech

Radio in Prague until 1972, which may account for the lack of his favourite genre. Composed in 1977, the work brims with vitality, in surprising contrast to his rather somber first two quartets. Because of the 28 and 14 year gaps, it is not surprising that Kalabis's third string quartet has more in common with later works such as his *Trio*, Op.39 and *Nonet no.2 (Homage to Nature)*, Op.44. The composer's friend and biographer Jiří Pilka noted its fresh spring-like feel and its marked polyphonic freedom. Since its première by the Talich Quartet in June 1980, and notably following its publication by Panton Prague in 1983, it has been frequently performed by leading Czech quartets.

The world famous Smetana Quartet asked Kalabis to compose an anniversary piece, and he duly produced his **String Quartet no.4**, Op.62 (1983/4). However (as with Kalabis's first quartet) the ensemble seemed in no hurry to perform it, and it was finally premiered by the Berlin Comic Opera Quartet. The work is characterized by its strong tectonic structure and striking intricate polyphony. It is dedicated to J. S. Bach, and with good reason, as B-A-C-H appears in a vertical anagram, plus a citation from St Matthew's Passion Chorus 72 (*'Wenn ich einmal muss sterben'*). Other sources of inspiration (concealed during the communist era) were Hamlet's monologue (admitted by Kalabis himself), and more markedly, Shakespeare's Sonnet 66, with its passionate grievances against the world and society. It was published by Panton Prague in 1988 towards the end of the Communist regime. Only after its downfall did the work find real acclaim; the young generation clearly understanding all its implications. Via his childhood friends, and later through his

marriage to celebrated harpsichordist Zuzana Růžičková, Kalabis had a lifelong empathy and affinity with the Jewish culture. *'To be Jewish is a fate and a way of thinking'* he claimed, according to his wife. Moving beyond Jewish folklore and sacred music, Kalabis's **String Quartet no.5**, Op.63 (1984) reaches to the very core of the Jewish soul. The quartet exudes verve, tenderness, grief, lightheartedness, a serious philosophical vein, violins on rooftops and in the heavens inspired by Chagall's *'Over Vitebsk'* and *'The Green Fiddler'*. Kalabis dedicated this quartet to Chagall. Its vivid rhythms, rich harmonic texture and highly personal feel has made it the most frequently performed of all Kalabis's seven quartets. Premiered by the Kroft Quartet (comprising members of the Czech Philharmonic Orchestra), it was quickly published by Panton International Prague and has been performed by several distinguished Czech quartets. **String Quartet no.6**, Op.68, was written four years later in 1988 in memory of Bohuslav Martinů (the dedication does not appear in the 1995 edition by Editio Bärenreiter Praha). It is more than just a centenary celebration of Martinů's birth, Kalabis also wished to pay tribute to the composer he had longed to study with in his youth. His admiration for his older colleague Martinů led him to devote 12 years of his life to the Prague Bohuslav Martinů Foundation. As Chairman he helped found the Bohuslav Martinů Institute in Prague. *'Genuine affinity and respect have inspired [this work]. I have not quoted or paraphrased any of Martinů's works, nor have I tried to emulate his style. The utter humanity of the man and the purity of his work... are at the root of my inspiration.'*

Nevertheless, some of this quartet's instrumental techniques are reminiscent of Martinů, unlike the rest of the program. The most striking element is the repeated use of trills and dance rhythms. The tender opening bars of the Andante is reminiscent of Martinů's *String Quartet no.3*, as well as the hints of birdsong in the opening of the third movement. Kalabis remains, of course, a very different composer from Martinů, and this piece, like all his string quartets, ranks him alongside the top Czech composers of the second half of the 20th century. It was premiered by the Martinů Quartet and is now part of their permanent repertoire.

Kalabis's *String quartet no.7*, Op.76, with its single movement, was written in 1993 for the Czech Chamber Music Society. It was dedicated to the Talich Quartet, and their exquisite performance of the piece pleased Kalabis immensely. Both public and press reacted with great enthusiasm. It is a great pity that this consummate work has still not been

The KOCIAN QUARTET of Prague was founded in 1972 and played under the leadership of Professor Antonín Kohout, member of the Smetana Quartet. The ensemble took the name of the violin virtuoso and teacher Jaroslav Kocian (1883-1950) who was, like Jan Kubelik, a world-famous pupil of the violin teacher Otakar Sevcík. Today, the Kocian Quartet is one of the leading string quartets both in the Czech Republic and internationally, and has given some 2,500 concerts in 30 countries. The Quartet's repertoire concentrates on the basic classics (Haydn, Mozart, Beethoven, Brahms), while specialising in Czech works by Smetana, Dvořák and the 20th century composers Janáček and Martinů. It also performs contemporary Czech music and has given the premieres of many works by living composers. Since 1996 the Kocian Quartet records exclusively for PRAGA DIGITALS. The complete recording of Paul Hindemith's String Quartets (PRD 250 113-15) was awarded the Diapason d'Or and the Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros in Paris.

Since its founding in 1994, the ZEMLINSKY QUARTET has become a much lauded example of the Czech string quartet tradition. The quartet has enjoyed a string of top competition prizes that include Banff, Prague Spring and London, where it was also awarded the Audience Prize. They have also been the recipient of the Alexander Zemlinsky Advancement Award. So

published. Of all Kalabis's quartets, this enigmatic work is a particularly apt example of the composer's own description of a string quartet as '*...a diary, a confession*'. Some references and borrowings hint at a secret program, like the prominent A–F tones of the cello just after the opening bars, the distinct melody in Fig.19 and 20, the choral-like passage in Fig.27, the beautiful Czech folk music melody two bars after Fig.30, the Mahler-like passage before Fig.33, etc. It begs an obvious (and perhaps intentional) comparison with Beethoven's last string quartets. It is clearly the work of a composer who, at the age of 70, is summing up his life experience, perhaps conscious that his health may force him to stop composing. Ten years later, an eye disease prevented Viktor Kalabis from writing any more music. He died on 28th September, 2006.

Aleš Březina
Sheila MacBrayne

More information at: www.kalabismusic.org

far, the Zemlinsky Quartet has toured extensively in four continents. The repertoire of the ensemble is far ranging containing more than 180 works by many leading composers, including contemporary music. Since early 2007, the Zemlinsky Quartet has recorded exclusively for the French record label Praga Digital, having released seven titles including „Diapason d'Or“ award winning 4-CD set of early string quartets by A. Dvořák. The recordings of the Zemlinsky Quartet have received universal critical acclaim. Having studied with Walter Levin (LaSalle Quartet) and Josef Kluson (Pražák Quartet), the group currently teaches as assistant quartet-in-residence at Musikakademie Basel in Switzerland and gives numerous master classes to students of any age. František Souček also teaches both solo violin and chamber music in the Prague Conservatory since 2009.

If you have enjoyed this record perhaps you would like a catalogue listing the many others available on the PRAGA DIGITALS label. You can visit www.pragadigitals.com. If so, please write to pragadigitals@wanadoo.fr or to AMC, PO Box 40 110, F 92216 SAINT-CLOUD cedex, FRANCE, and we will be pleased to send you one free of charge, along with announcements of new releases.
www.pragadigitals.com

JOURNAL D'UNE VIE EN SEPT TABLEAUX

Viktor Kalabis, né le 27 février 1923 à Červený Kostelec, une petite ville de l'est de la Bohême, attendra la fin de la guerre pour décider de son avenir. À 22 ans, il s'inscrit à l'Université Charles en classe de Musicologie, Esthétique, Philosophie et Psychologie, tout en étudiant la composition auprès d'Emil Hlobil au Conservatoire de Prague. Sa chambre, en location, est minuscule, et il doit travailler en grande partie à l'université, mais c'est chez lui, à Jindřichův Hradec, qu'il rédigea la plupart de ses travaux. À l'avènement du communisme en 1948, le nouveau chef du Département de Musicologie de l'Université Charles refuse la thèse de Kalabis sur Stravinsky et Bartók, jugés "bourgeois formalistes et décadents". Il suit les cours, passe les tests et réussit ses examens mais, à l'instar d'autres éminentes personnalités, Kalabis devra attendre encore 40 ans pour obtenir son Doctorat lors d'une cérémonie de réhabilitation en 1990.

Kalabis passe seulement trois ans au Conservatoire. Il espère le retour de Bohuslav Martinů, avec lequel il souhaite vivement étudier. Quand il devient manifeste que Martinů ne rentrera pas d'exil, Kalabis quitte le Conservatoire et rejoint la classe de son ancien tuteur, le Professeur Jaroslav Řídký, à l'Académie des Arts de la Scène, qui fut aussi celui de son ami Jindřich Feld. À l'été 1948, Kalabis achève sa première œuvre orchestrale de maturité, le *Concerto pour Orchestre de Chambre op.3, "Hommage à Stravinsky"*.

Suivra le **Quatuor à Cordes n°1** op.6 de 1949. Selon Kalabis, les quatuors sont plus intimes

mais de même importance que les symphonies. Il les considère comme «...un journal intime, une confession». Son premier quatuor à cordes sera l'un de ses "enfants maudits", comme les appelle Kalabis. Son commanditaire, le Quatuor Smetana, peut-être effrayé par la réputation grandissante de "formaliste" de Kalabis, ou simplement peu coutumier des œuvres contemporaines, ne le jouera jamais. La première en sera donnée six ans plus tard par le quatuor Czapáry. L'œuvre n'a jamais été publiée, il n'en existe que le manuscrit du compositeur, une des raisons pour lesquelles elle ne rentrera jamais au répertoire des quatuors à cordes Tchèques. Dès ce premier quatuor, Kalabis montre une prédilection pour la polyphonie et se distingue par son talent à créer des mélodies à la fois émouvantes et logiquement construites. Dans le *Finale*, Kalabis reprend le matériau du premier mouvement, ce qui donne à la pièce son unité structurelle. Il s'agit ici du premier enregistrement de cette œuvre. Il reste à en publier le manuscrit avec soixante ans de retard ! Par contraste, le **Quatuor à cordes n°2** op.19 a trouvé une large audience internationale. Sa popularité vient sans doute de sa puissance expressive et de sa concision, ainsi qu'au fait qu'il a été publié (par Editio Bärenreiter Prag). Composée en 1962/3, cette œuvre de tout juste seize minutes comporte trois parties, *Prologue, Drama* et *Epilogue*, une forme à laquelle Kalabis reviendra fréquemment par la suite. Deux mouvements lents encadrent un mouvement rapide, une originalité vis-à-vis de l'époque baroque probablement influencée par les circonstances de sa composition : l'ombre de la mort prochaine de son père à qui l'œuvre est dédiée. Commanditée et

donnée en première mondiale par le quatuor Vlach, cette pièce, publiée dès 1965, a été jouée depuis par de nombreux autres ensembles internationaux, en Allemagne, en Autriche, aux Pays-Bas, en France, en Grande Bretagne, en Belgique, en Suisse, en Russie, en Israël et à Cuba.

Comme dans le cas de ses deux premiers quatuors, quatorze ans s'écouleront avant que Kalabis n'achève son **Quatuor à cordes n°3** op.48. Ses activités à la Radio Tchèque de Prague, jusqu'en 1972, auront sûrement contribué à l'éloigner d'un genre qu'il affectionnait pourtant tout particulièrement. Composée en 1977, l'œuvre ne manque ni d'enthousiasme ni de tempérament, des qualités quelque peu nouvelles et surprenantes après la noirceur de ses deux premiers quatuors. Avec de tels écarts, respectivement 28 et 14 ans, il n'est pas très étonnant que le Quatuor à cordes n°3 se rapproche davantage de ses œuvres plus récentes, inspirées par la nature comme le *Trio*, op.39 ou le *Nonette n°2 op.44 (Hommage à la Nature)*, que de ses précédents quatuors. Jiří Pilka, ami et biographe du compositeur, perçoit des accents printaniers et en souligne la liberté polyphonique, une des ses principales caractéristiques. Après sa première par le quatuor Talich en juin 1980 et sa publication par Panton International Prague en 1983, l'œuvre est désormais donnée régulièrement par des quatuors tchèques de premier plan. Le quatuor Kocian eut l'honneur de le préparer et de le jouer devant le compositeur.

À nouveau, cette fois pour son anniversaire, le quatuor Smetana commanditera une pièce à Kalabis, qui deviendra le **Quatuor à cordes n°4**

op.62 (1983/4). Cependant, comme pour le *Premier Quatuor*, cet ensemble universellement acclamé attendra trop longtemps pour le jouer et la première sera finalement donnée par le quatuor de l'Opéra Comique de Berlin. L'œuvre dispose d'une solide structure architecturale et séduit par sa savante polyphonie. Elle porte la dédicace "Omaggio a J. S. Bach". Non sans raison puisqu'elle comporte, outre l'anagramme B-A-C-H dans sa forme verticale, une citation extraite du choral n°72 de la *Passion selon St Matthieu* "Wenn ich einmal muss sterben". Mais il y a aussi une autre source d'inspiration, comme Kalabis le mentionnera lui-même, qui ne pouvait être divulguée du temps du communisme : le monologue d'*Hamlet*, et plus encore le *Sonnet n°66* de Shakespeare et sa critique passionnée de la société de son temps. L'œuvre sera publiée par Panton International Prague en 1988, dernière année de l'ère communiste. C'est seulement après la chute de ce régime que l'œuvre sera acclamée comme il se doit par une jeune génération apte à en comprendre pleinement toutes les implications.

Au travers de ses amis d'enfance, et plus tard par son mariage avec la célèbre claveciniste Zuzana Růžičková, Kalabis nourrira toute sa vie une empathie et une affinité avec la culture juive. Sa femme rapportera cette phrase du compositeur "*Être juif est un destin et une manière de penser*". Laissant de côté tout emprunt au folklore juif ou à la musique d'essence religieuse, Kalabis touche, à sa manière, l'essence même de l'âme juive dans son **Quatuor à cordes n°5** op.63 (1984). Vitalité et tendresse, chagrin et larmes, enjouement et philosophie profonde, violons sur les toits et violons célestes sont

au cœur de ce quatuor inspiré des toiles “Au-dessus de Vitebsk” et “Le Violoniste Vert” de Marc Chagall, à qui l’œuvre est dédiée. La vivacité de ses rythmes, la richesse de son tissu harmonique et sa polyphonie puissamment affirmée en font le plus joué de ses sept quatuors. À la suite de sa première par le quatuor Kroft, constitué de musiciens de la Philharmonie Tchèque, il sera rapidement publié par Panton International Prague et sera dès lors joué par les plus éminents quatuors tchèques.

Le **Quatuor à cordes n°6** op.68 sera composé quatre ans plus tard en 1988. Sa dédicace “À la mémoire de Bohuslav Martinů” – qui n’apparaît pas dans l’édition de Editio Bärenreiter Praha en 1995 – est probablement liée à la célébration du centenaire de la naissance de Martinů, et plus encore un tribut au compositeur auprès de qui le jeune Kalabis aurait voulu étudier la composition et dont il aurait voulu être le pupille. Son admiration pour Martinů amènera Kalabis à consacrer douze ans de sa vie à la Fondation Bohuslav Martinů. En tant que Directeur, il offrira à son aîné le plus précieux des cadeaux en prenant l’initiative de la création de l’Institut Bohuslav Martinů à Prague. “*Une affinité et un respect sincère ont inspiré cette oeuvre... je n’ai cité ou paraphrasé aucune des oeuvres de Martinů, et je n’ai pas non plus essayé d’imiter son style. C’est l’humanisme solaire et la pureté authentique de l’homme et de son œuvre qui ont été à la source de mon inspiration.*”

Quelques unes des techniques instrumentales, cependant, évoquent le style de Martinů d’une manière qui n’apparaît pas dans les autres œuvres présentées ici. Parmi les plus notables, les trilles, les rythmes de danse, la tendresse des premières

mesures de l’*Andante* qui rappelle l’atmosphère du *Quatuor à cordes n°3 (pocket-Quartet)* de Martinů, les chants d’oiseau de l’ouverture de son troisième mouvement, entre autres. Kalabis reste bien sûr un compositeur très différent de Martinů et son œuvre contribue, comme ses autres quatuors à cordes, à en faire le chef de file des compositeurs tchèques de la seconde moitié du xxe siècle. L’œuvre sera créée par le quatuor Martinů, qui l’a désormais inscrite à son répertoire.

Le **Quatuor à cordes n°7** op.76 en un mouvement sera composé en 1993 pour la Société de Musique de Chambre Tchèque. La sublime interprétation du quatuor Talich, son dédicataire, alors emmené par Petr Messiereur, apportera de grandes joies à son auteur et déclenchera l’enthousiasme du public et de la presse. Il est dommage que cette œuvre majeure ne soit toujours pas publiée à l’heure où l’on écrit. De tous les quatuors de Kalabis, cette œuvre hautement énigmatique est celle qui illustre le mieux sa propre description d’un quatuor “...*un journal intime, une confession*”. Plusieurs références ou citations suggèrent l’idée d’un programme secret, ainsi le groupe de tonalités “*la – fa*” prédominant dans la partie de violoncelle qui suit immédiatement l’ouverture, la mélodie caractéristique aux repères 19 et 20, la forme chorale à la mesure 27, puis la jolie mélodie évoquant une chanson du folklore tchèque deux mesures après le repère 30, le passage à la manière de Mahler qui précède le repère 33... Le rapprochement avec le dernier quatuor op.135 de Ludwig van Beethoven semble évident et sans doute est-il voulu. L’œuvre est celle d’un compositeur de 70 ans qui y résume l’expérience d’une vie et

pressent (ou peut-être sait-il déjà ?) qu'il lui faudra cesser de composer à cause de problèmes de santé grandissants. Dix ans plus tard, une maladie oculaire obligera Viktor Kalabis à renoncer définitivement à la composition. Il s'éteindra le 28 septembre 2006.

Aleš Březina

Version française : Patrick Poggia

Info au : www.kalabismusic.org

*Le Quatuor KOCIAN de Prague s'est formé en 1972 et a travaillé sous la direction artistique d'Antonín Kohout, professeur à l'Académie de Prague et violoncelliste du Quatuor Smetana. L'ensemble a pris le patronyme du violoniste virtuose et professeur Jaroslav Kocian (1883-1950), qui, comme Jan Kubelík, mondialement célèbre, était un des élèves du non moins célèbre technicien du violon Otakar SEVČÍK. Aujourd'hui le Quatuor KOCIAN est un des ensembles les plus fameux de *erghewöhnlich*]l'école de quatuor d'Europe Centrale, à l'instar de leurs collègues du Quatuor PRAŽÁK. Il mène une carrière internationale, ayant déjà donné plus de 2500 concerts dans 30 pays. Son répertoire s'appuie sur les grands classiques (Haydn, Mozart, Beethoven, Brahms) et les célèbres partitions tchèques de l'époque romantique (Smetana, Dvořák, Fibich, Novák...) et moderne (Janáček, Martinů). Il prête volontiers son concours à la création d'œuvres contemporaines signées de compositeurs vivants. Travaillant depuis 1996 en exclusivité pour PRAGA DIGITALS, il a inauguré cette nouvelle ère en remportant un DIAPASON D'OR et le Grand Prix Charles Cros 1996 avec l'intégrale de l'œuvre pour Quatuor à cordes de Paul HINDEMITH à l'occasion du centenaire du compositeur.*

Depuis sa fondation sous le patronyme de Quatuor Penguin en 1994, aujourd'hui de QUATUOR ZEMLINSKY en l'honneur du grand compositeur et chef d'orchestre viennois, l'ensemble s'est voulu l'héritier de la très ancienne tradition

tchèque (précédemment bohème) dans le domaine du quatuor à cordes. Il s'est fait connaître par l'ensemble des prix et récompenses successivement obtenues à Londres (3e Prix et Prix du public à l'International String Competition en 2005), à Prague (Concours du Printemps Musical 2005) et en Républiques Tchèque et Slovaque (Concours International Beethoven de 2003, Nouveaux Talents en 2004), Concours de Quatuor à cordes de la Fondation Martinů). À New York, le quatuor est arrivé en finale du Concert Artists Guild International Competition (2004), détenteur du Prix de la Société de musique de chambre Tchèque de 2005, enfin 2e Prix au Concours International de Banff (Canada) en 2007. Au cours de leurs études au Conservatoire de Prague, puis à la célèbre Académie (AMU), l'ensemble a été supporté par de célèbres Quatuors à cordes internationaux tels que les Talich, Prague, Kocian et Pražák. Il a pris également part à des master-classes données à Proquartet (France), Académie d'été de Reichenau (Autriche) remportant le prix de la meilleure interprétation d'une partition de Leoš Janáček). Leurs plus récents enseignants ont été Václav Bernásek, violoncelliste du Quatuor Kocian, et l'altiste du Quatuor Pražák, Josef Klusoň. L'ensemble est actuellement quatuor-en-résidence à l'Académie de Musique de Bâle, assistant de Walter Levin, l'ancien premier violon du Quatuor LaSalle. Le primarius, František SOUČEK joue sur instrument italien attribué à Nicolaus Gagliano (1776), et Petr STRÍŽEK sur un D. Nicolas de Crémone, faisant tous deux partie de la Collection d'Etat tchèque. L'altiste Petr HOLMAN a adopté un instrument moderne (2000) signé de Vladimír PILAŘ, luthier de Hradec Králové, et Vladimír FORTIN une basse française de Paul BAILLY (vers 1850).

Si ce disque vous a plu, sachez qu'il existe un catalogue des autres références PRAGA disponibles. Ecrivez à notre adresse électronique, pragadigitals@wanadoo.fr, ou aux AMC, BP 40110, F 92216 SAINT-CLOUD cedex, et vous recevrez un catalogue gratuit ainsi que les mises à jour présentant en avant-première les nouveautés programmées. Vous pouvez également consulter le site www.pragadigitals.com qui vous mettra en contact, si vous le désirez, avec les artistes

„MUSIKALISCHE KONFESSION IN SIEBEN ETAPPEN“

Viktor Kalabis wurde am 27. Februar 1923 in Červený Kostelec, einer Kleinstadt im Osten Böhmens, geboren. Um Zukunftspläne zu schmieden, musste er das Ende des 2. Weltkriegs abwarten. Mit 22 Jahren immatrikulierte er sich an der Karlsuniversität und belegte die Fächer Musikwissenschaft, Ästhetik, Philosophie und Psychologie. Zugleich studierte er am Prager Konservatorium in der Kompositionsklasse Emil Hlobils. Das vom ihm gemietete Studentenzimmer war aber so klein, dass er zum grössten Teil an der Universität arbeiten musste. Die meisten Arbeiten sind bei ihm zu Hause in Jindřichův Hradec entstanden. Als das kommunistische Regime 1948 ans Ruder kam, lehnte der neue Leiter der Abteilung Musikwissenschaft an der Karlsuniversität Kalabis' Dissertation über Strawinsky und Bartók ab, mit der Begründung, es handele sich um dekadente, formalistische Bourgeois. Kalabis besucht die Vorlesungen und legt die Examen erfolgreich ab. Aber erst 40 Jahre später wird ihm 1990 die Doktorwürde im Rahmen einer Rehabilitierungszeremonie verliehen werden. Kalabis verbringt nur drei Jahre am Konservatorium. Er hofft auf die Rückkehr von Bohuslav Martinů, bei dem zu studieren er sehnlich wünscht. Als es sich aber klar herausstellt, dass Martinů nicht aus dem Exil heimkehren wird, verlässt Kalabis das Konservatorium und tritt in die Klasse seines früheren Tutors, des Professors Jaroslav Řídký, der ebenfalls Tutor seines Freundes Jindřich

Feld gewesen ist, an der Akademie der musichen Künste ein. Am Ende des Sommers 1948 vollendet Kalabis sein erstes Orchesterwerk, das *Konzert für Kammerorchester Op.3 - "Hommage für Strawinsky"*. Das folgende Werk ist das 1949 entstandene **Streichquartett Nr.1** Op.6. Laut Kalabis sind die Quartette zwar intimere aber ebenso bedeutende Kompositionen wie seine symphonischen Werke. Er betrachtet sie als "ein Tagebuch, eine Konfession". Sein erstes Streichquartett wird eines seiner "Unglückskinder" sein, wie der Komponist zu sagen pflegte. Das Smetana-Quartett, das es in Auftrag gegeben hatte, wird das Werk nämlich niemals aufführen, vielleicht weil ihm der wachsende Ruf Kalabis', als Formalist, Angst machte oder ganz einfach weil das Ensemble mit den zeitgenössischen Kompositionen wenig vertraut war. Das 1. Quartett wurde sechs Jahre später vom Czapáry-Quartett uraufgeführt. Von diesem noch unveröffentlichten Werk ist nur die Handschrift des Komponisten vorhanden: daraus erklärt sich zum Teil, dass es nicht in das Repertoire der tschechischen Quartette aufgenommen wurde. Schon in diesem ersten Streichquartett zeigt Kalabis eine ausgesprochene Vorliebe für den polyphonen Stil und zeichnet sich durch die Gabe aus, zugleich ergreifende und logisch aufgebaute Melodien zu schaffen. Im *Finale* nimmt der Komponist das thematische Material des ersten Satzes wieder auf, was dem Stück seine strukturelle Einheitlichkeit verleiht. Es handelt sich hier um die allererste Einspielung des Werkes. Im Gegensatz dazu hat das **Streichquartett Nr.2** Op.19 internationale Anerkennung gefunden. Seine Beliebtheit liegt ohne Zweifel an seiner starken Expressivität und an seiner Knappheit sowie an der

Tatsache, dass es im Verlag Editio Bärenreiter Prag veröffentlicht wurde. Dieses 1962/3 komponierte knapp sechzehnminütige Werk gliedert sich in drei Teile, *Prolog*, *Drama* und *Epilog*, eine Form, zu welcher Kalabis später häufig zurückgreifen wird. Zwei langsame Sätze umrahmen einen schnellen Satz. Wahrscheinlich haben die besonderen Umstände der Komposition dieses im Vergleich zur Barockzeit originelle Formmerkmal beeinflusst: die Entstehung des Werks ist vom bevorstehenden Tod von Kalabis' Vater beschattet, dem das Quartett gewidmet ist. Vom Vlach-Quartett in Auftrag gegeben und uraufgeführt, wurde die Komposition seitdem von zahlreichen anderen international bekannten Ensembles gespielt, in Deutschland, Österreich, Niederlanden, Frankreich, Grossbritannien, Belgien, Schweiz, Russland, in Israel und auf Kuba.

Wie es schon bei den ersten zwei Quartetten der Fall gewesen ist, werden weitere vierzehn Jahre verstreichen, bis Kalabis sein **Streichquartett Nr.3** Op.48 vollendete. Seine Tätigkeit bei dem Tschechischen Funk Prag bis 1972 hat sicherlich dazu beigetragen, ihn einer musikalischen Gattung zu entfremden, die er jedoch besonders bevorzugte. Im Jahre 1977 komponiert, ist das Werk lebensbejahend und temperamentvoll: diese neuen Merkmale überraschen ein wenig nach der schwermütigen Stimmung der ersten zwei Quartette. Bei solchen Zeitintervallen von respektiv 28 und 14 Jahren ist es keineswegs erstaunlich, dass das 3. Streichquartett den neueren, von der Natur inspirierten Werken wie etwa dem *Trio* Op.39 oder dem *Nonett Nr.2* Op.44 (Hommage an die Natur) nähersteht als die vorhergehenden

Quartette. Jiří Pilka, der Freund und Biograph des Komponisten, nimmt hier frühlinghafte Akzente wahr und unterstreicht die polyphonische Freiheit der Komposition, die ein Hauptmerkmal derselben darstellt. Nach der Uraufführung des Werkes durch das Talich-Quartett im Juni 1980 und seine Veröffentlichung 1983 im Verlag Panton International Prag, wird das 3. Streichquartett jetzt von führenden tschechischen Ensembles regelmäßig gespielt. Dem Kocian-Quartett gebührte die Ehre, die Komposition einzuüben und sie in Gegenwart des Komponisten zu interpretieren. Ein zweites Mal, diesmal anlässlich des Geburtstages seiner Gründung, wird das Smetana-Quartett Kalabis beauftragen, ein Stück zu komponieren: so entstand das **Streichquartett Nr.4** Op.62 (1983/4). Aber genau wie es beim 1. Streichquartett der Fall gewesen war, wird das in der ganzen Welt gefeierte Ensemble zu lange warten, um das Werk zu spielen und schließlich wird es vom Quartett der Komischen Oper Berlin uraufgeführt werden.

Die Komposition weist eine feste architektonische Struktur auf und besticht durch eine fein ausgearbeitete Polyphonie. Sie trägt die Widmung "Omaggio a J. S. Bach" und dies zu Recht, da sie außer dem Anagramm B-A-C-H in senkrechter Form auch ein musikalisches Zitat aus dem Choral Nr.72 der Matthäus-Passion "Wenn ich einmal muss sterben" enthält. Es gibt aber noch eine weitere Inspirationsquelle, die wie Kalabis selber es einmal erwähnen wird, in der kommunistischen Zeit nicht offenbart werden durfte: *Hamlets* Monolog und mehr noch Shakespeares Sonnet Nr.66 mit seiner leidenschaftlichen Kritik an der damaligen Gesellschaft. Das Werk erschien im Jahre 1988,

dem letzten Jahr des kommunistischen Regimes, im Verlag Panton International Prag. Erst nach dem Zusammenbruch des Regimes wurde das Quartett, wie es ihm gebührte, von einer neuen Generation enthusiastisch aufgenommen, die imstande war, alle Implikationen des Werks zu begreifen.

Durch seine Freunde aus der Kindheit und Jugendzeit und später infolge seiner Ehe mit der berühmten Cembalistin Zuzana Růžicková wird Kalabis sein ganzes Leben lang eine echte Empathie und Affinität zur jüdischen Kultur hegen. Die Frau des Komponisten wird folgenden Satz ihres Mannes zitieren: "Jude sein ist ein Schicksal und eine Denkart." Ohne aus der jüdischen Folklore und der religiös geprägten Musik auch nur das Geringste zu entleihen, trifft Kalabis auf seine Art das Innerste der jüdischen Seele in seinem **Streichquartett Nr.5** Op.63 (1984). Vitalität und Zärtlichkeit, Schmerz und Tränen, Munterkeit und tiefe Philosophie, Geiger auf Dächern und in Wolken schwebend wohnen diesem Quartett inne, zu dem die Gemälde des Widmungsträgers Marc Chagall "Oberhalb von Vitebsk" und "Der grüne Geiger" den Komponisten inspiriert haben.

Die lebensvollen Rhythmen, die reiche harmonische Textur und die kraftvolle Polyphonie machen aus diesem Werk das am meisten gespielte von Kalabis' sieben Quartetten. Kurz nach seiner Uraufführung durch das aus Musikern der Tschechischen Philharmonie gebildete Kroat-Quartett erscheint es im Verlag Panton International Prag und wird fortan von den hervorragendsten tschechischen Quartetten gespielt.

Das **Streichquartett Nr.6** Op.68 entsteht vier Jahre später 1988. Seine Widmung "Dem Andenken Bohuslav Martinů", die in der Ausgabe der Editio Bärenreiter Praha von 1995 nicht erscheint, steht wahrscheinlich in Verbindung mit dem Begehen von Martinůs 100. Geburtstag, aber noch viel mehr mit Kalabis' Dankbarkeit dem Komponisten gegenüber, bei dem er die Komposition hätte studieren wollen, und dessen Schüler er so gerne gewesen wäre. Seine Bewunderung für Martinů wird Kalabis dazu veranlassen, sich der Stiftung Bohuslav Martinů 12 Jahre lang zu widmen. Als Leiter derselben wird er seinem älteren Kollegen das kostbarste Geschenk machen, indem er die Gründung des Bohuslav-Martinů-Instituts in Prag in die Wege leitet. "*Eine echte Affinität und ein aufrichtiger Respekt haben mich zu diesem Werke angeregt... ich habe kein Werk von Martinů zitiert oder paraphrasiert, und ich habe auch nicht versucht, seinen Stil nachzuahmen. Die strahlende Humanität und die echte Reinheit des Menschen und seines Werkes sind die Quellen meiner Inspiration gewesen.*"

Einige Instrumentaltechniken erinnern jedoch an Martinůs Stil, und dies auf eine Art und Weise, die in den anderen hier vorgestellten Werken nicht vorkommt. Nennenswert sind u. a. Triller, Tanzrhythmen, die ersten Takte des *Andante* voller Zärtlichkeit, die an die Stimmung von Martinůs *Streichquartett Nr.3* (Pocket-Quartet) erinnern, der Vogelgesang in der Einleitung des dritten Satzes. Kalabis bleibt ohne Zweifel ein Komponist, der sich von Martinů wesentlich unterscheidet, und die Reihe seiner Streichquartette trägt dazu bei, ihn als die führende Persönlichkeit unter den tschechischen

Komponisten in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts zu profilieren. Das 6. Quartett wurde vom Martinů-Quartett uraufgeführt, das dieses Werk jetzt in sein Repertoire aufgenommen hat. Das einsätziges **Streichquartett Nr.7** Op.76 wurde 1993 für die Tschechische Kammermusikgesellschaft komponiert. Die meisterhafte Interpretation des Werkes durch das Talich-Quartett, dem es gewidmet ist und dessen damaliger Primgeiger Petr Messiereur war, hat dem Komponisten immense Freude bereitet und die Begeisterung des Publikums wie der Presse ausgelöst. Es ist höchst bedauerlich, dass dieses Werk im jetzigen Augenblick immer noch nicht veröffentlicht ist. Unter allen Streichquartetten von Kalabis veranschaulicht das 7. am allerbesten die Definition, die der Komponist selbst gegeben hat, das Quartett sei "ein Tagebuch, eine Konfession". Mehrere Bezüge oder Zitate legen die Idee eines geheimen Programms

Das KOCIAN-QUARTETT wurde 1972 in Prag gegründet und wurde von Antonín Kohout weitergebildet, dem Cellisten des Smetana-Quartetts, der zugleich Professor an der Prager Musikakademie war. Das Ensemble wählte den Namen des Geigenvirtuosen Prof. Jaroslav Kocian (1883-1950), der wie der weltberühmte Jan Kubelik ein Schüler des nicht weniger berühmten Violinpädagogen Otakar SEVČÍK war. Heute zählt das KOCIAN-QUARTETT zu den angesehensten Ensembles, die aus der mitteleuropäischen Streichquartettsschule stammen, wie zum Beispiel auch das PRAŽÁK-QUARTETT. Das Repertoire des KOCIAN-QUARTETTS stützt sich auf die Werke der großen Klassiker (Haydn, Mozart, Beethoven, Brahms) und auf bedeutende tschechische Kompositionen aus der Zeit der Romantik (Smetana, Dvořák, Fibich, Novák) und der Moderne (Janáček, Martinů). Das Ensemble beteiligt sich gerne an der Uraufführung von Werken noch lebender zeitgenössischer Komponisten. Seit 1996 bindet ein Exklusivvertrag das Ensemble an PRAGA DIGITALS ; diese neue Epoche hat das KOCIAN-QUARTETT durch Erringung eines 'DIAPASON D'OR' sowie des 'Grand Prix Charles Cros 1996' eingeleitet : diese Auszeichnung galt der Gesamtaufnahme des Werkes Paul HINDEMITHs für Streichquartett anlässlich des 100. Geburtstages des Komponisten.

nahe, so zum Beispiel die in der Cellopartie gleich nach der Einleitung vorherrschende Tonartengruppe "a-f", die charakteristische Melodie bei den Ziffern 19 und 20, die Choralform bei Takt 27, dann die hübsche Melodie, die an ein tschechisches Volkslied erinnert zwei Takte nach 30, die Stelle in Mahlers Manier vor 33. Die Nähe zum letzten Quartett Beethovens Op.135 liegt klar auf der Hand und ist sehr wahrscheinlich beabsichtigt. Ein siebzigjähriger Komponist hat hier ein Werk geschaffen, in dem er sein Leben zusammenfasst und die Zukunft vorwegnimmt, vorausahnend oder schon wissend, dass wachsende Gesundheitsprobleme ihn am Komponieren hindern werden. Zehn Jahre später wird ein Augenleiden Viktor Kalabis dazu zwingen, das Komponieren endgültig aufzugeben. Er stirbt am 28. September 2006.

Aleš Březina

Deutsche Fassung: Prof. Jean Isler

Bereits seit seiner Gründung im Jahre 1994 setzt das ZEMLINSKY-QUARTETT (früher Penguin Quartett) die große Tradition tschechischer Quartette fort. In dem internationalen Wettbewerb für Streichquartette in London (2006) errang das Quartett den dritten Preis und den Publikumspreis, und in dem internationalen Wettbewerb des renommierten Musikfestivals Prager Frühling (2005) erhielt es den zweiten Preis. Als Sieger ging das Quartett aus mehreren Wettbewerben in Mitteleuropa Länder (1999: Internationaler Beethoven-Wettbewerb; 2003: "New Talent" Bratislava; 2004: Wettbewerb der Bohuslav-Martinů-Stiftung). Finalist war das Ensemble in dem Wettbewerb der International Concert-Artists-Guild (New York, 2004), 2005 wurde ihm der Jahrespreis des Tschechischen Kammermusikvereins verliehen, 2007 des BANFF Wettbewerb (Kanada)

Wenn Ihnen diese Aufnahme gefallen hat, so interessieren Sie sich vielleicht für einen Katalog der vielen anderen Aufnahmen der PRAGA Serien. Bitte schreiben Sie an pragadigitals@wanadoo.fr oder an die AMC, P. O. Box 110, F 92216 SAINT-CLOUD cedex, wir senden Ihnen gern unentgeltlich unseren Katalog und die Vorschau der neuen Aufnahmen www.pragadigitals.com

POZNÁMKY KE KVARTETNÍ TVORBĚ VIKTORA KALABISE

Viktor KALABIS, nar.27.února 1923 v Červeném Kostelci, studoval na Pražské konzervatoři u Emila Hlobila (1945-1948) a na Akademii múzických umění u Jaroslava Řídkého (1948-1952). Zároveň byl posluchačem hudební vědy a filozofie na Karlově universitě (PhDr 1991, rehab.) V letech 1953-72 byl redaktorem Čs.rozhlasu Praha. Od r.1972 se věnoval výlučně kompozici.

Jeho dílo zahrnuje přes 90 opusů všech žánrů mimo opery, patří k nim mj. 5 symfonií, 11 koncertů, 5 různých orchestrálních cyklů, 2 kantáty, balet a řada dalších děl komorních, sólových písňových, sborových, aj. Jeho hudba pronikla brzy do zahraničí a nyní je hrána na všech kontinentech světa nejlepšími orchestry i interprety.

Cyklus kvartet spolu se symfoniemi tvoří obsahově závažnou část Kalabisova díla.

1.smyčcový kvartet op.6, 1949

“Důležitá skladba s nešťastným osudem”, tak nazval toto dílo Jar.Šeda v biografii V.Kalabise. Dílo je první v řadě sedmi smyčcových kvartet a vzniklo na popud Smetanova kvarteta. 26ti letý Kalabis se tentokrát ještě opírá o vzory – sám uvádí Beethovena a Bartóka – přesto má skladba už nezaměnitelné rysy svého tvůrce. Smetanovci dílo nikdy neuvedli. Jistě na tom měla podíl i ostrá stranická kritika jeho předchozích skladeb a “nepříznivá diskuse” o této skladbě v kuloárech Svazu skladatelů (Jar. Šeda), ale situace se opakovala u 4.kvartetu, takže se zdá, že dílo bylo přeci jen hodně

vzdálené tradicím, ze kterých tento soubor vyrůstal.

6 let po vzniku díla se ho ujalo Czapáryho kvarteto a pře hráli je v Klubu Skladatelů v Praze. Pak už bylo na dlouho zastíněno dalšími kvartety svého autora, které se již zrodily do poněkud příznivější doby. Na Festivalu Pražské jaro v roce 2009 je pak v rámci integrálního provedení všech sedmi kvartet jako skutečnou světovou premiéru mistrovsky uvedlo Kocianovo kvarteto.

2.smyčcový kvartet, op.19, 1962 – dedikace “Památce mého drahého otce”

Celé dílo je ve stínu temné předtuchy a starostí o osud tatínka, ke kterému měl Kalabis mimořádně vřelý vztah. Otec těžce nesl smrt Viktorovy maminky i nucené vystěhování z bytu v Jindř.Hradci, a bylo možno tušit jeho blízký konec.

V tomto díle Kalabis poprvé opouští tradiční formu a kvartet staví jako Prolog – Drama – Epilog. Jar. Šeda charakterizuje Epilog takto: “...po Dramatu, které je klíčovým konfliktem, se Epilog vrací k úvodu na úrovni katarze, byť nedopověděné...”

3.smyčcový kvartet, op.48, 1977

Většina kritik i komentářů řadí tuto skladbu mezi Kalabisova díla inspirovaná přírodou. Autor sám se k tomu nevyjádřil. Je to v každém případě skladba prozářená, “nahlíží za meze tohoto světa a dotýká se čehosi mezi nebem a zemí” (J.Pilka). Onen “spirituální prostor”, který Pilka vnímá jako Kalabisovo osobní specifikum, je tu bezpochyby přítomen.

4.smyčcový kvartet, op.62, 1983-84 “Ad honorem J.S.B.”

Snad každý významný tvůrce má své životní téma, které prochází takřka celou jeho tvorbou. U Kalabise

je to otázka po smyslu lidského života, smutek nad jeho pomíjivostí, radost nad jeho krásou, zoufalství nad jeho utrpením, hrdost i pokora v překonávání Osudu. Ve 4. kvartetu se toto téma uskutečňuje pomocí dvou géníů, jimž zde Kalabis vzdává svůj hold: J.S.Bacha a W.Shakespeara. Vzteklé zoufalství 66. Shakespearova Sonetu, který ovšem v době vzniku díla nebylo možné citovat (autor uvádí Hamletův monolog), plně vyjadřuje pocit autora i doby: "Jsem unaven a za smrt prosím Boha, jen nevidět už jak je bita ctnost, a vynášena nicka přeubohá, a křivdou ušlapána nevinnost..." To ovšem nebylo možné citovat, tím méně ono: "umění jak panáčkuje vládě a doktor blbec káže geniům..!" (překlad E.Saudek). Kalabis nachází posléze východisko v Bachovi, jemuž dílo připisuje. Shakespearův Hamlet a 66. Sonet se za nás a v nás ptají – vzdorně, drásavě a se zneklidňující naléhavostí, Bach vstupuje Kalabisovi do tohoto procesu jako zakorvení, katalyzátor, světlo do šera a tmy, rovnováha na vulkanicky nestabilní půdě filozofických skepsí (autor).

Hned na počátku skladby se dvakrát objeví kryptogram B-A-C-H jako akordický souzvuk. Kalabis s ním dále nepracuje, jen ho v uzlových bodech cituje. Další připomenutí Bacha je 3-taktový citát z Matoušových pašijí, kde se tento chorál objevuje dvakrát, jednou s textem "Až bude se mi loučit...", podruhé "Ó, hlavo, plná trýzně...". "... výpověď neobyčejně zřetelná, ve svém estetickém i etickém účinku strhující. Je to mistrovské dílo." (O.Jelínková v Tvorbě)

5.smyčcový kvartet, op.63, 1984 "Památce Marca Chagalla"

Kalabis nebyl Žid, ale cítil vždy určité spříznění

s tím, čemu říkal "židovský osud a způsob myšlení". Aniž by užíval vnějších prostředků, folklorní či rituální hudby, míří Kalabis se svojí neomylnou intuicí přímo do nitra židovské duše. Vitalita, něha, úsměv skrze slzy, smutek, řád a hluboká filozofie – to vše mu nikdy nebylo cizí a to vše na něj dýchlo z těch Chagallových houslistů, vyhrávajících si duši z těla na střechách chalup či v oblacích. Přímoú inspirací jsou Chagalovy obrazy: "Nad Vitebskem" a "Zelený houslista". Kalabis mluví o "pocitové euforii", ale též o "smutku, prožívaném s otevřenýma očima". Třikrát se ozve Kalabisova příznačná "kvintola smrti" (2.věta). Vypadá zpočátku jen jako formová spojka (šestnáctiny na jednom tónu), ale vyvine se do významného dramatického gesta, a vrací se v šepotavém pp jako v dálce sotva viditelná výstraha (J.Šeda). Ve Finále se struny Chagalova houslisty rozezvučí v divokém tanci, v radosti a navzdory všemu a všem. "... housle sice jásají, v pozadí však cítíme pláč..." (autor)

6.smyčcový kvartet, op.68, 1987-88 "Památce Bohuslava Martinů"

"Nikoli formální vztah a oslava výročí...ale skutečně upřímná láska a úcta k dílu a osobnosti inspirovaly vznik mého 6.kvartetu. Bylo to dílo B.Martinů, které spolu se Stravinským, Bartókem a Hindemithem formovalo začátky mého hudebního myšlení v době, kdy vyslovit s úctou jméno Martinů bylo....rizikem. V kvartetu necituji nic z díla Martinů, ani se nijak nepřizpůsobuji jeho stylu. Byla to....slunečnost, ryzost a čistota jeho lidského i uměleckého projevu, která mne nejvíce inspirovala" (autor).

7.smyčcový kvartet, op.76, 1993 dedikace Talichovu kvartetu

Kalabis k tomu řekl: "Svět kvarteta je světem apolonským, jemným, a leží na protilehlé straně tónového i duchovního spektra než je to, které nám skýtá většina poslechových zážitků současnosti. Neohlušuje decibely, nepodbízí se posluchači výstředními zvuky, vyhýbá se hrubosti, nedovede a snad ani nechce posluhovat plytké zábavě. Je to svět, který je určen k tichému zamýšlení, k meditaci o smyslu lidského bytí, k niterné výpovědi o radostech

V roce 2007 oslavilo KOCIANOVO KVARTETO již 35. výročí svého založení. Soubor byl založen v roce 1972 a svým názvem se hlásí ke slavnému českému houslovému virtuózuvi Jaroslavu Kocianovi (1883-1950). Soubor absolvoval již přes 3200 koncertů ve třiceti třech zemích světa. Kocianovo kvarteto patří k nejlepším českým komorním ansámbliům. Jeho umělecká činnost je oceňována nejen v našem koncertním životě, ale zejména v zahraničí, USA, Kanadu a Japonsko nevyjímaje. Kvarteto vystoupilo v prestižních koncertních sálech celého světa, jako např. v Library of Congress ve Washingtonu, v Tokyu, Torontu, v Concertgebouw Amsterdam, Salle Gaveau v Paříži, Scala di Milano, v Salzburku, v Bangkoku a Sao Paulu.

Soubor se soustřeďuje kromě světového repertoáru velmi intenzivně i na hudbu 20. století, kterou se snaží prosazovat na koncertních pódiích. Vznik některých děl byl souborem přímo inspirován. Kocianovo kvarteto se tak stává zasvěceným interpretem hudby našeho věku, což je vysoce oceňováno odbornou veřejností.

Pozoruhodná je ovšem diskografie tohoto ansámblu, která čítá již přes pět desítek CD. Po spolupráci s japonskou firmou DENON, německým ORFEO a naším SUPRAPHONem je od roku 1996 Kocianovo kvarteto v exkluzivním zastoupení francouzské firmy PRAGA DIGITALS. Většina nahrávek pro tuto firmu je vysoce hodnocena především prestižními francouzskými, americkými, anglickými, španělskými a holandskými odbornými časopisy. Mezi největší úspěchy těchto nahrávek patří souborná nahrávka kvartetů P.Hindemitha, za níž Kocianovo kvarteto obdrželo cenu Grand Prix du disque Charles Cros v r.1997. Nejvyšší ocenění získalo i souborné nahrání komorního díla H.Krásy, P.Haase, V.Ulmanna a G. Kleina, skladatelů židovského původu spjatých úzce s naší kulturou, kteří nepřežili nacistické koncentrační tábory. V listopadu 2005 převzalo Kocianovo kvarteto v Paříži cenu "Diapason d'or de l'année 2005"- nejlepší komorní nahrávku roku za Mendelssohnův Oktet a Sextet.

i bolestech člověka." U Kalabise ovšem ani v tomto světě nechybí překypující temperament, či výkřik bolesti. Je to svět jeho symfonií v osobní, intimní oblasti a Kalabis si ho vážil zcela stejně.

"Kalabis nám zanechal mistrovské životní dílo. Patří mezi velikány druhé půle 20.století." (Carl van Eycken, Mouvement Janáček, 2006)

Zuzana Růžičková

Více info au: www.musica.cz/composers.html

ZEMLINSKÉHO KVARTETO (dříve působící pod názvem Penguin Quartet) již od svého založení v roce 1994 navazuje na bohatou tradici české kvartetní školy. Je laureátem mezinárodních soutěží smyčcových kvartet v kanadském Banffu (2007), Praze (MHS Pražské jaro 2005) a Londýně (2006), kde zároveň získalo Cenu publika. Soubor též zvítězil na dalších soutěžích v Čechách i na Slovensku (1999 - Beethovenův Hradec, 2003 - NewTalent Bratislava, 2004-Cena hudobnej kritiky Žilina a Mezinárodní soutěž Nadace B. Martinů Praha). V roce 2005 byla kvartetu udělena Cena Českého spolku pro komorní hudbu.

Během svých studií na Pražské konzervatoři a později i na Akademii múzických umění v Praze soubor vedli členové renomovaných českých komorních těles - Kvarteta hl. m. Prahy, Talichova, Kocianova a Pražákova kvarteta. Kvarteto se rovněž účastnilo mistrovských kurzů u nás i v zahraničí, mj. jsou to kurzy ProQuartet (Francie) nebo Sommerakademie Reichenau (Rakousko - 1. cena za nejlepší interpretaci díla Leoše Janáčka). Mezi současné konzultanty kvarteta patří violoncellista Kocianova kvarteta Václav Bernásek a violista Pražákova kvarteta Josef Klusůň. V této době kvarteto studuje u primárie LaSalle Quartet Waltera Levina na Musikakademie Basel (Švýcarsko), kde zároveň členové souboru pedagogicky působí jako asistenti.

Od roku 2007 natáčí Zemlinského kvarteto exkluzivně pro firmu PRAGA DIGITALS. Hned první společný projekt - soubor čtyř CD s ranou kvartetní tvorbou Antonína Dvořáka - získal prestižní francouzské ocenění Diapason d'or za březen 2007. První profilový kompaktní disk souboru (2003) obsahuje skladby českých mistrů Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Josefa Suka a Františka Xavera Richtera, druhé CD s dílem Josefa Suka (2004) bylo důležitým impulsem ke koncertu kvarteta na MHF Pražské jaro 2005. Obě tato CD byla vyzdvížena kritikami renomovaného hudebního časopisu The Strad. Prozatím poslední CD je věnováno autorovi, jehož jméno kvarteto nosí - Alexandru Zemlinskému; na tomto disku jsou natočeny jeho Smyčcové kvartety č. 1 a 3.

www.pragadigitals.com - www.zemlinskyquartet.cz

Victor Kalabis, Zuzana Růžičková, Rafael Kubelík (1994)

PRAHA
Digitals

PRAGA PRD 250 262 (2CD)

RECORDED IN DOMOVINA STUDIO, July 1,20-21, 2009 (Vol.I).

RECORDING PRODUCER : Jaroslav RYBÁŘ

SOUND ENGINEERS AND EDITING: Václav ROUBAL ,Karel SOUKENÍK

RECORDED IN PRAGUE ON JUNE 2009 (Vol.II). RECORDING PRODUCER: Jiří GEMROT

SOUND ENGINEER AND EDITING: Jan LŽÍČAŘ

Cover Illustration: OTA JANEČEK, *Head* (1960), Homage to Kalabis by the Painter family. Private collection.

All rights reserved. ©AMC Paris, 2010

Kocian Quartet

Zemlinsky Quartet

Photos D.R.

VIKTOR KALABIS
MUSICA NOVA BOHEMICA

	CD1	58:58
1-4	STRING QUARTET no.1, Op.6	25:20
5-7	STRING QUARTET no.2, Op.19	15:32
8-10	STRING QUARTET no.3, Op.48	17:55
	CD2	63:16
1	STRING QUARTET no.4, Op.62	11:56
2-4	STRING QUARTET no.5, Op.63	19:59
5-7	STRING QUARTET no.6, Op.68	16:37
8	STRING QUARTET no.7, Op.76	14:24

KOCIAN QUARTET & ZEMLINSKY QUARTET

PRD 250 262